Vol. 11, No 2, Autumn & Winter 2022 ISSN(Print): 2251-6344 ISSN(Online): 2538-4112

Library and Information Science Research

https://Infosci.um.ac.ir

Research Article DOI: 10.22067/infosci.2021.24053.0

# The Impact of Creative Storytelling with a Positive Approach on the Emotional Skills based on Empathy for Elementary School Boys

Hadis Bagherian[1], Amin Zare[2], Mohsen Golmohammadian[3]

Recived: 31/1/2020 Accepted: 24/8/2020

**Abstract**

**Introduction:** Stories are good tools for development of child thinking or child philosophy, and today they are used as tools to promote children's thinking. Therefore, this study aimed to evaluate the impact of storytelling with a positive attitude on ethical skills of elementary school boys in Kermanshah.

**Methodology:** After parental consent for their children to participate in storytelling sessions, the empathy questionnaire of Auyeung et al. (2009) was used. Twenty boys in elementary school during the educational year of 1398-1399 were selected by using accessible sampling and 10 of them were randomly assigned to experimental group and 10 to control group. They got pre-test sessions that were conducted in both groups before the beginning of the sessions and then for the experimental group 8 sessions of two 45-minute weekly sessions of storytelling. Intervention focused on empathy and the control group received no intervention. At the end of the sessions, post-test was again taken from both groups and then the data were analyzed using the Mann-Whitney test.

**Findings:** Findings showed that there was no significant difference between the studied children before storytelling intervention. Also in the control group, there was no significant difference in pre-test and post-test phases, but empathy was increased in the experimental group after intervention and post-test.

**Discussion and Conclusion:** Based on the results, it can be concluded that storytelling is effective in promoting empathy for elementary school boys. So, if this method is used consistently by elementary schools, libraries, intellectual development centers and psychology centers to teach empathy, many of the behavioral problems in children can be reduced.

**Keywords:** Creative Storytelling, Positive Approach, Ethical Skills, Empathy

**Citation:** Bagheryan, H., Zare, A., Golmohammadian, M. (2022). The Impact of Creative Storytelling with a Positive Approach on the Emotional Skills based on Empathy for Elementary School Boys. Library and Information Science Research, 11(2), 233-249. doi: 10.22067/infosci.2021.24053.0

1 . Ph.D. Candidate, Department of Information Science, Razi University

2 . Assistant professor, Department of Information Science, Razi University, (Corresponding Author), Email: a.zare@razi.ac.ir

3 . Assistant professor, Department of consulting, Razi University

**پژوهشنامه کتابداری و اطلاع رسانی**

https://infosci.um.ac.ir

| | | |
|---|---|---|
| مقاله پژوهشی | DOI: 10.22067/infosci.2021.24053.0 | دسترسی آزاد |

# تأثیر قصه‌گویی خلاق با رویکرد مثبت‌نگر بر مهارت‌های اخلاقی مبتنی بر همدلی پسران دبستانی

حدیث باقریان[1]، امین زارع[2]، محسن گلمحمدیان[3]

تاریخ دریافت: ۹۸/۱۱/۱۱ تاریخ پذیرش: ۹۹/۶/۳

## چکیده

**مقدمه:** قصه‌ها برای رشد تفکر کودک یا همان فلسفه‌ورزی کودک ابزار مناسبی هستند و امروزه استفاده از آن به‌منزله ابزاری برای پیشبرد تفکر کودکان ضروری است؛ لذا این پژوهش با هدف سنجش اثرگذاری قصه‌خوانی با رویکرد مثبت‌نگر بر مهارت‌های اخلاقی مبتنی بر همدلی پسران دبستانی در شهر کرمانشاه صورت گرفته است.

**روش‌شناسی:** پس از کسب موافقت والدین درباره شرکت کودکانشان در جلسات قصه‌گویی از پرسش‌نامه همدلی آیونگ و همکاران (۲۰۰۹) استفاده شد. ۲۰ کودک (پسر) که در سال تحصیلی ۹۹-۹۸ به تحصیل در مقطع دبستان به تحصیل مشغول می‌شدند؛ با استفاده از نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و ۱۰ نفر از آنها به‌صورت تصادفی در گروه آزمایش و ۱۰ نفر دیگر در گروه گواه قرار گرفتند. قبل از شروع جلسات از هر دو گروه پیش‌آزمون به‌عمل آمد، سپس برای گروه آزمودنی ۸ جلسه به‌صورت هفته‌ای دو جلسه ۴۵ دقیقه‌ای مداخله قصه‌خوانی با محوریت ارتقای حس همدلی صورت گرفت و گروه گواه هیچ مداخله‌ای دریافت نکرد. پس از اتمام جلسات مجدداً از هر دو گروه پس‌آزمون گرفته شد؛ سپس داده‌های گردآوری از متغیرها با آزمون یومن وایتنی تحلیل شدند.

**یافته‌ها:** یافته‌های پژوهش نشان داد که بین کودکان مورد مطالعه در هر دو گروه آزمودنی و گواه، قبل از مداخله قصه‌گویی تفاوت معنی‌داری وجود نداشت. همچنین در گروه کنترل نیز تفاوت معنی‌داری در پیش‌آزمون و پس‌آزمون وجود نداشت، اما همدلی در کودکان گروه آزمودنی پس از مداخله و در پس‌آزمون افزایش یافت.

**نتیجه:** قصه‌خوانی بر ارتقای حس همدلی پسران دبستانی مؤثر است. لذا اگر این شیوه توسط مدارس ابتدایی، کتابخانه‌ها، کانون-های پرورش فکری و مراکز روان‌شناسی برای آموزش مؤلفه همدلی مورد استفاده ثابت قرار بگیرد، می‌شود بسیاری از مشکلات رفتاری کودکان را در این زمینه کاهش داد.

**کلیدواژه‌ها:** قصه‌گویی خلاق، رویکرد مثبت‌نگر، مهارت‌های اخلاقی، همدلی

۱. دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه تهران، hadisbagheryan1385@gmail.com

۲. عضو هیئت‌علمی گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه رازی، (نویسنده مسئول)، a.zare@razi.ac.ir

۳. عضو هیئت‌علمی گروه مشاوره، دانشگاه رازی

**مقدمه**

در مورد اهمیت قصه و قصه‌گویی و تأثیرات آن بر کودکان و نوجوانان فراوان سخن گفته شده و پژوهش‌های زیادی برای بررسی این موضوع صورت گرفته است. قصه‌گویی را می‌توان در زمره خدمات کتابخانه‌ها به‌ویژه برای کودکان و نوجوانان مناسب دانست. ادبیات کودکان و نوجوانان به‌طور عام، روایت قصه به‌طور ویژه می‌تواند بر رشد جسمی، ذهنی و رفتاری کودک و نوجوان تأثیرگذار باشد. قصه‌گویی در لغت به فعالیتی گفته می‌شود که منجر به روایت قصه گردد ولی در اصطلاح لحظه‌های ناب و غیرقابل تکراری است که قصه‌گو با بهره‌گیری از قابلیت‌های وجودی، زبان بدن و ابزار توانمندی همچون لحن و کلام در ذهن شنونده خلق می‌کند، تا مخاطب بتواند حوادث و شخصیت‌های قصه را با تمام وجود درک کند و در این تجربه مشترک و آفرینش هنرمندانه همراهی‌اش کند (خانجانی، ۱۳۹۰). کرک‌پاتریک، فورد و کاستل[1] (۱۹۹۷) هم آن‌را جریانی می‌دانند که شخص از یک رویداد برای ایجاد یک تصویر به یاد ماندنی در ذهن شنونده بیان می‌کند. چمبرز[2] (۱۳۸۵) نیز قصه‌گویی را آفرینش دو جانبه‌ای بین گوینده و شنونده می‌داند که در ضمن اجرا پیام به بهترین شکل انتقال پیدا کند. منظور از قصه‌گویی خلاق نیز یک ارتباط دوجانبه و متقابل بین قصه‌گو و شنونده است که قصه‌گو با استفاده از فنون قصه‌گویی و با تحریک قوه تخیل مخاطبان خویش و تأثیر متقابل پیام خود را به شکل جدیدتری انتقال می‌دهد؛ بدین وسیله هم می‌توان کودکان را به خواندن تشویق کرد و هم مانند یک روش آموزشی از آن بهره گرفت.

برای رفع هر مشکل و یا در اهداف آموزشی و تربیتی باید متناسب با آن عمل کرد و احتمالاً به‌واسطه راهکارهایی که برای بزرگسالان اعمال می‌شود نمی‌توان برای بهتر کردن رفتار یا درمان برخی مسائل در ارتباط با کودکان بهره گرفت. در واقع نمی‌توان از کودکی که همه چیز را به شکل بازی می‌بیند و در هر حالتی حتی وقتی عصبانی و بی‌حوصله است با بازی به تخلیه هیجانات درونی خود می‌پردازد انتظار داشت برای بهتر کردن برخی رفتارهایش یا تلاش برای حذف مشکلش مانند افراد دیگر در مقابل یک مشاور نشاند و درباره راه‌های بهبودش صحبت کرد؛ از این‌رو لازم است که برای کودکان از روش‌های متناسب با سن و رویه آنها استفاده کرد (بابایی‌حسن‌سرا و قلندری، ۱۳۹۷). از جمله روش‌های آموزش غیرمستقیم کودک می‌توان به: مداخلات شناختی‌رفتاری (گنجه، مهرابی‌زاده‌هنرمند، داوودی و زرگر، ۱۳۹۴)، بازی و بازی‌درمانی (رضایی، ۱۳۹۷)، هنر درمانی (خلیلی‌مقدم، حسنی، رحیمی، ۱۳۹۷)، نمایش خلاق (علوی‌لنگرودی و رجایی،

1. Kirkpatrick, Ford & Costelloe
2. Chambers

۱۳۹۵) و قصه‌گویی (بابایی‌حسن‌سرا و قلندری، ۱۳۹۷) اشاره کرد. قصه‌گویی یکی از روش‌های تأثیرگذار این حوزه است، که راهی مطلوب برای برقراری ارتباط با کودک و انتقال ارزش‌ها و تغییرات مثبت در حیطه‌های مختلف زندگی محسوب می‌شود (اصغری، اخوان و قاسمی‌جونبه، ۱۳۹۷). کودکان با دیدن کسانی که رفتارهای تحسین‌برانگیز دارند و گوش کردن به سخنان آنان از طریق بازخورد، به ارزش اعمال و رفتار به‌خوبی پی برده و درصدد افزایش سازگاری و کارایی خود در محیط برمی‌آیند (Bandura, 1992).

بنیانگذار نظریه یادگیری اجتماعی بندورا روان‌شناس کانادایی است. او می‌گوید عوامل مشخصی نظیر باورها، انتظارات نگرش‌ها، رویدادهای محیطی، فیزیکی و اجتماعی و رفتارهای عملی و کلامی فرد با یکدیگر تأثیر متقابل دارند و هیچ‌یک از این سه جزء را نمی‌توان جدا از یکدیگر به‌عنوان عامل تعیین‌کننده رفتار انسان به‌حساب آورد. وی این تعامل سه‌جانبه را تعیین‌گری متقابل نامید؛ یعنی رویدادهای محیطی بر رفتار تأثیر می‌گذارد و برعکس. در این نظریه گفته شده است که یادگیرنده از طریق مشاهده رفتار دیگران به یادگیری می‌پردازد، وقتی یادگیرنده رفتار شخص دیگری را مشاهده می‌کند که آن شخص برای انجام آن رفتار، پاداش یا تقویت دریافت می‌کند: آن رفتار توسط فرد مشاهده‌کننده آموخته می‌شود. به این نوع تقویت: تقویت جانشینی می‌گویند (شعبانی، ۱۳۸۳). البته همان‌طور که گفته شد؛ این الگوپذیری فقط محدود به برطرف کردن مشکلات و نقاط ضعف نمی‌شود، بلکه تقویت خلقیات مثبت (روان‌شناسی مثبت‌گرا) را هم شامل می‌شود و همین امر موجبات اهمیت هر چه بیشتر آن می‌شود.

روان‌شناسی مثبت‌گرا شاخه‌ای از علم روان‌شناسی است که به‌صورت جدی از اواسط دهه نود میلادی آغاز شده و کلاسیک‌ترین مطلب درباره آن سرمقاله یک نشریه روان‌شناسی[1] است، که توسط سلیگمن و چیک‌سنت‌میهایی[2] در سال ۲۰۰۰ نوشته شده است. در این مقاله از تأثیر جنگ جهانی دوم در شکل‌گیری راهی نو در مسیر روان‌شناسی سخن گفته شده و عنوان می‌شود که پیش از جنگ، روان‌شناسی در حوزه‌های: بهبود بیماری‌های روانی، افزایش بهره‌وری و رضایت در زندگی انسان‌ها، شناخت و پرورش استعدادها فعالیت داشته است. روان‌شناسان نیز پیشرفت‌های قابل توجهی در این زمینه‌ها کسب کرده‌اند و توانستند تا حد قابل توجهی تألمات روحی مردم و مصدومان را کاهش دهند. اما مسأله این است که تمام مأموریت روان‌شناسی نباید در درمان بیماری خلاصه می‌شد؛ در نتیجه این تفکرات، روان‌شناسی انسان‌گرا[3] (که در آن بیشتر به جنبه‌های رشد و پرورش و شکوفایی انسان توجه شده است) و نیز روان‌شناسی مثبت‌گرا

1. American Psychologist
2. Seligman & Csikszentmihalyi
3. Humanism

(مثبت‌نگر) به‌وجود آمد. روان‌شناسی انسان‌گرا به‌دلیل اینکه توجه کمتری به جمع و رشد فردی در مقابل خودمحوری می‌شد، کمتر مورد توجه قرار گرفت و به‌تدریج جای خود را به روان‌شناسی مثبت‌نگر داد. این رویکرد روان‌شناسی را به بررسی بیماری‌ها، آسیب‌ها و ضعف‌ها محدود نمی‌داند؛ بلکه وظیفه بررسی صفات مثبت و راه‌های تقویت آن‌را هم از اعمال روان‌شناسانه می‌داند. در جایی از این مقاله خوانده می‌شود که: «اگر بخواهیم روان‌شناسی به‌جای جنبه درمانی قدرت پیشگیری هم داشته باشد؛ باید به شکل سیستماتیک برای ایجاد شایستگی‌ها و توانمندی‌ها و همچنین ارتقای هوش اخلاقی تلاش کنیم و به بررسی نقاط ضعف محدود نشویم».

بوربا[1] (۲۰۰۵) هوش اخلاقی را ظرفیت و توانایی درک درست از نادرست، داشتن اعتقادات اخلاقی قوی و عمل به آنها و داشتن رفتاری صحیح می‌داند. این هوش مفهومی نسبتاً جدید و نسبت به هوش‌های دیگر (نظیر اجتماعی[2] و شناختی[3]) کمتر مورد توجه قرار گرفته است، ولی ظرفیت بالایی برای بهبود درک ما از رفتار و یادگیری دارد و تقویت آن بهترین فرصت برای قرار دادن فرزندان در مسیر درست است تا آنها بتوانند علاوه بر درست فکر کردن درست هم عمل کنند (قدم‌پور، کلانتر و حیدریانی، ۱۳۹۷). این قابلیت عالی ویژگی‌های عمومی را شامل می‌شود که از جمله آنها می‌توان به: مهار وسوسه‌ها، همدل بودن، نپذیرفتن گزینه‌های غیراخلاقی، مبارزه با بی‌عدالتی، رفتار محترمانه و ناشی از درک دیگران را اشاره کرد. بسیار مهم است که هوش اخلاقی کودک به‌گونه‌ای پرورش داده شود که او به‌طور عمیق قدرت تشخیص درست از نادرست را پیدا کند و بتواند در برابر عوامل بیرونی مقاومت کند. روان‌شناسان هوش اخلاقی را اکتسابی می‌دانند و بیان می‌کنند که می‌توان آن‌را در پرورش فضایل اخلاقی مورد استفاده قرار داد (بوربا،۱۳۹۰). مهم‌ترین مبحث در هوش اخلاقی و هیجانی این است که با گذشت زمان و کسب تجربه تغییر می‌یابد و فرد به‌شدت در جریان زندگی از اطرافیان خود الگو می‌گیرد، به همین دلیل استفاده از روش‌های کارا و مناسب هر شخص می‌تواند در بسیاری از موارد راهگشا باشد، خصوصاً اگر در سال‌های اولیه زندگی هم باشد می‌تواند سازنده رفتارهای آتی فرد شود (اسماعیل‌بیگی، بهجتی‌اردکانی، رضاپورمیرصالح و نیازی، ۱۳۹۶). هوش اخلاقی خط سیر افراد را در زندگی و دنیای کار تعیین و از بروز اعمال بزه‌کارانه و خلاف قانون جلوگیری می‌کند و محرکی

1. Borba

۲. هوش اجتماعی (SQ)، شامل مهارت‌های ۱۳ گانه برقراری ارتباط مؤثر، حفظ و گسترش این ارتباط است و در واقع میزان تبحر لازم برای ایجاد، حفظ و گسترش ارتباطات اجتماعی را می‌دهد. این هوش نیز با آموزش قابل تقویت شدن است ولی پیش‌زمینه آن ارتقای هوش هیجانی است.

برای رعایت انواع رفتارهای اخلاق‌مدارانه می‌شود (Bao, Zhang, Lai, Sun & Wan, 2015).

اصطلاح همدلی که یکی از موارد هوش اخلاقی است، اولین بار توسط تیچنر[1] در آغاز قرن بیستم برای کمک به توضیح تجربه زیبایی‌شناختی[2] به کار برده شد. از نظر ریشه‌شناختی واژه empathy از ریشه لاتین in (درونی) و از گروه پسوندی یونانی pathien (احساس کردن) مشتق شده است. همدلی به‌صورت توانایی فرد برای درک احساسات دیگری به‌گونه‌ای که خود را به‌جای دیگری بگذارد تعریف شده است (Brunel, 1989). از نظر بوربا (۲۰۰۱) همدلی که یکی از هفت فضیلت اخلاقی (مهارت‌های اخلاقی) است به معنی توان درک و احساس علایق و نگرانی‌های دیگری است. همدلی عاطفه قدرتمندی است که جلوی رفتار خشن و بی‌رحمانه را می‌گیرد و فرد را تشویق می‌کند که با مهربانی با دیگری رفتار کند (اسماعیل‌بیگی و همکاران، ۱۳۹۶). امیرعضدی (۱۳۹۴) همدلی را این‌گونه معنی می‌کند، همدلی یعنی اینکه فرد بتواند زندگی دیگران را حتی زمانی که در آن شرایط قرار ندارد درک کند. همدلی به فرد کمک می‌کند تا بتواند همه انسان‌ها را با تمام تفاوتی که با هم دارند را بپذیرد.

پژوهش‌های زیادی از جمله (ایسبل، سوبول، لیندور و لورانس[3] (۲۰۰۴)، داجمویک[4] (۲۰۰۶)، متیولیتل و فروگت[5] (۲۰۰۹)، چان‌لیو، پینگ‌لیو، دونگ‌چن و جان‌لیو[6] (۲۰۱۰)، کی‌روش[7] (۲۰۱۲)، فلسک[8] (۲۰۱۴)، کاتالا، تیونه، گیجلرز و هیلن[9] (۲۰۱۷)، الکاف و البلوشی[10] (۲۰۱۷) و اریکسون[11] (۲۰۱۸)، گودرزی، مکوند حسینی، رضایی، اکبری‌بلوطبنگان (۱۳۹۳)، علی‌اکبری، علی‌پور و درنجفی شیرازی (۱۳۹۳)، آشتیانی، آبام و تاجداران (۱۳۹۳)، شیخ‌احمدی (۱۳۹۴)، جهان‌بین (۱۳۹۴)، شاه‌حسینی‌نیا، کلانترهرمزی و فرح‌بخش (۱۳۹۴)، امیرعضدی (۱۳۹۴) رضاپورمیرصالح و شاهدی (۱۳۹۶)، کهریزه، رضاییان‌فرجی و زندی‌پور (۱۳۹۷)، عبادی‌نژاد، برزگری اسفدن و می‌رسیدی (۱۳۹۸)) نشان داده‌اند که آموزش غیرمستقیم از دوران کودکی می‌تواند بهتر از تعلیمات مستقیم تأثیرگذار باشد که این می‌تواند عامل جلوگیری بسیاری از ناهنجاری‌ها در دوران بعدی زندگی فرد باشد، و نیز باعث می‌شود که فرد در زندگی

1. Titchener
2. Aesthetic
3. Isbel & Sobol & Lindauer & Lowrance
4. Dujmmovic
5. Matthew Little & Froggett
6. Chung liu, Ping liu, Dong chen & Jhiune liu
7. Kirsch
8. Foelske
9. Catala & Thune & Heylen & Gijlers
10. Al-kaaf & Al-bulushi
11. Erickson

اجتماعی و در تعاملات با دیگران کمتر دچار مشکل و بحران شود اما این پژوهش‌ها بدون در نظر گرفتن این مؤلفه با رویکرد مثبت‌انگاری بوده است، لذا این پژوهش با توجه به اهمیت تحولات اخلاقی در جهت مثبت و همچنین علاقه کودک به قصه‌ها، در پی سنجش اثربخشی قصه‌گویی خلاق با رویکرد مثبت‌نگر بر مهارت‌های اخلاقی مبتنی بر همدلی پسران دبستانی بوده است.

## روش‌شناسی

پژوهش حاضر یک مطالعه کاربردی نیمه تجربی با پیش‌آزمون و پس‌آزمون همراه با گروه کنترل است. متغیرهای کنترل پژوهش شامل: ۱. منطقه انتخابی: منطقه منتخب کودکان پیش‌دبستانی ناحیه ۷ (شهرک معلم) را شامل شد. ۲. سال تحصیلی: این پژوهش پسران را شامل می‌شود که در سال تحصیلی ۹۸-۹۹ به دبستان خواهند رفت. ۳. مقطع تحصیلی: پژوهش بر روی کودکان مقطع دبستان صورت گرفته است. ۴. جنسیت: این پژوهش کودکان پسر را مورد آزمون قرار داده است. ۵. محل برگزاری جلسات: همگی جلسات واقع در کتابخانه عمومی امام علی (ع) شهرک معلم شهر کرمانشاه بوده است.

جامعه آماری شامل تمامی پسران دبستانی شهر کرمانشاه بودند که در سال تحصیلی ۹۸-۹۹ مشغول به تحصیل می‌شدند. برای انتخاب نمونه موردنظر با توجه به برگزاری جلسات در تابستان و تعطیلی مدارس از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شد که شامل ۲۰ نفر (۱۰ پسر در گروه آزمون و ۱۰ پسر در گروه گواه) بودند که به‌طور تصادفی در دو گروه آزمون و کنترل، تقسیم و در دو مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون مورد آزمایش قرار گرفتند.

ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه استاندارد ۱۱ سؤالی همدلی- بهروتحلیل آیونگ و همکاران فرم والدین برای سنجش اثربخشی متغیر همدلی است. روایی صوری این پرسش‌نامه در پایان‌نامه نقی‌زاده (۱۳۹۱) به تأیید اساتید دانشگاهی رسید و برای آزمون اعتبار این پرسش‌نامه از روش ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که با توجه به اینکه عدد به‌دست آمده در پژوهش ۸۷۹ درصد بود که بالای ۰/۷ است بیانگر اعتبار قابل قبول این ابزار می‌باشد.

### برنامه قصه‌گویی

جلسات قصه‌گویی شامل ۸ قصه با محتوای ارتقای حس همدلی که از سری کتاب‌های کودک و مهارت‌های زندگی، کانون پرورش فکری و انتشارات ققنوس با همین موضوع بود که توسط پژوهشگر طی ۸ جلسه و به مدت یک ماه به‌صورت هفته‌ای دو جلسه یک‌ساعته و با استفاده از کتاب آموزشی «۱۰۱ داستان

شفابخش برای کودکان و نوجوانان (کاربرد استعاره در درمان)» اثر بورنر[1] (۱۳۹۵) به‌عنوان یک الگو در رفتار با کودکان، بدین صورت برگزار شد که ابتدا پس از توجیه والدین، فرم‌های پرسش‌نامه در مرحله پیش‌آزمون توسط آنان پر شد سپس کودکان گروه آزمایش تحت آموزش همدلی به روش قصه‌گویی خلاقانه قرار گرفتند؛ گروه کنترل هم هیچ مداخله‌ای دریافت نکرد. پس از اتمام برنامه آموزشی در مرحله پس‌آزمون از والدین هر دو گروه خواسته شد که مجدداً فرم پرسش‌نامه را پاسخ گویند. محتوای جلسات برگزار شده به شرح زیر در جدول (۱) آمده است.

**جدول ۱. نحوه برگزاری جلسات**

| جلسات | رئوس مطالب |
|---|---|
| جلسه اول (معارفه) | جلسه معارفه با هدف آشنایی اعضا و جلب رضایت کودکان و والدینشان برای شرکت در جلسات، بیان و تشریح پژوهش و همچنین انجام پیش‌آزمون برگزار شد. |
| جلسه دوم | ضمن بیان اینکه تمامی جلسات حول محور افزایش حس همدلی است به بیان قصه «رابین‌هود» پرداخته شد و در خلال قصه از راه سؤال و جواب از کودک حس کنجکاوی‌اش درباره نتیجه داستان برانگیخته شد. |
| جلسه سوم | در این جلسه قصه «ملکه زنبورها» گفته شد و ضمن پرسیدن درباره نتایج قصه قبلی سعی شد که در آخر جلسه درباره احساسات همدلانه شرکت‌کننده و اطرافیانشان با دیگران صحبت شود. |
| جلسه چهارم | ضمن بیان قصه «پسر فداکار» درباره محتوای قصه گفته شده جلسه پیش از کودکان خواسته شد که درباره آن گفت‌وگو کنند. |
| جلسه پنجم | به بیان قصه «شیر، موش و شکارچی» پرداخته شد و از کودکان خواسته شد که به این سؤال که اگر جای نویسنده و یا داستان بودند چه می‌کردند پاسخ گویند. همچنین به آنها از این جلسه به بعد این تکلیف داده شد که هر بار لیستی از کارهای همدلانه اخیر خود را بازگو کنند. |
| جلسه ششم | از کودکان خواسته شد که هر نفر صفحه‌ای از کتاب «پر طاووس و خرس‌های طمع‌کار» را بخواند و کاری را که خود اگر به‌جای یکی از شخصیت‌های داستان می‌بود را انجام می‌داد را بیان کند. |
| جلسه هفتم | در این جلسه ضمن گفت‌وگو درباره جلسه قبل به قصه غم‌انگیز «دختر کبریت فروش» پرداخته شد و چون اکثر کودکان این داستان اصیل را شنیده بودند بیشتر از آنها خواسته شد که اگر در شرایط داستان قرار بگیرند رفتاری که در قبال قهرمان قصه را داشتند شرح دهند. |
| جلسه هشتم | بعد از بیان قصه «چگونه می‌توان بال شکسته‌ای را درمان کرد»، درباره رفتار کسانی که تجربیات مشابه شخصیت قصه را داشتند بحث شد. |
| جلسه نهم | به‌دلیل اینکه اکثر کودکان کوتاه شده رمان مشهور «زشت و زیبا» را دیده و شنیده بودند از همگی |

1. Burner

| | |
|---|---|
| | خواسته شد که هرکدام بخشی از برداشت و نتیجه خود از قصه را تعریف کنند که ضمن غلبه بر کمرویی، و یادآوری نتیجه، اثربخشی بیشتری داشته باشد. |

## ابزار تجزیه‌وتحلیل داده‌ها

در آمار توصیفی از شاخص‌هایی همچون جدول توزیع فراوانی، میانگین، انحراف معیار و حداکثر اختلاف، و در آمار استنباطی هم از روش تحلیل یومن‌وایتنی در نرم‌افزار اس پی اس اس[1] ۲۰ استفاده شد.

## ملاحظات اخلاقی

رعایت مسائل اخلاقی و تضمین حقوق انسانی یکی از مهم‌ترین نکته‌هایی است که باید در هر پژوهشی موردنظر قرار گیرد. در پژوهش زیر نیز چون گروه موردنظر کودکان بودند و کمترین حقوقشان داشتن لحظاتی پر آرامش و توأم با شادی در لوای آموزش و نیز اطمینان دادن به آنها از اینکه اطلاعاتشان فاش نخواهد شد، است لذا سعی بر رعایت آن شد. همچنین پژوهشگر در کنار جلسه‌های قصه‌خوانی برای گروه آزمودنی انواع بازی‌های سنتی اعم از هُپ‌هُپ، فوتبال‌دستی، دارت، کلاغ‌پر، بشین‌پاشو و مسابقه‌های مختلف انجام می‌شد که ضمن ایجاد اشتیاق برای شرکت در جلسه‌های دیگر و ایجاد لحظاتی مفرح، منجر به تقویت روابط عمومی، بیان تجربه و مشکلاتشان در زمینه‌های مرتبط با همدلی درخواست راه‌حل برای آن شد. رعایت همه این نکات در کنار هم تا حدودی همچون ضلع‌های یک مثلث کامل‌کننده یکدیگر و نیز در زمره مسئولیتی اخلاقی هستند که یک پژوهش اصیل باید در نظر باید داشته باشد.

## یافته‌ها

### یافته‌های توصیفی پژوهش

از بررسی داده‌های به‌دست آمده از پرسش‌نامه‌ها، توزیع فراوانی متغیرهای جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان مطابق جدول (۲) می‌باشد

**جدول ۲. توزیع فراوانی پاسخ‌دهندگان بر حسب متغیرهای جمعیت‌شناختی**

| آزمایش (پیش‌آزمون و پس‌آزمون) | | | گواه (پیش‌آزمون و پس‌آزمون) | | |
|---|---|---|---|---|---|
| درصد فراوانی | فراوانی | جنسیت | درصد فراوانی | فراوانی | جنسیت |
| ۵۰ | ۱۰ | پسر | ۵۰ | ۱۰ | پسر |

اطلاعات جدول (۲) نشان می‌دهد در بین کودکان مورد مطالعه گروه گواه از بین نمونه استخراج

1. SPSS 20

شده ۱۰ نفر (معادل ۵۰ درصد) در مرحله هم پیش‌آزمون و هم پس‌آزمون شرکت کرده‌اند، در آزمایش هم از بین نمونه استخراج شده ۱۰ نفر (معادل ۵۰ درصد) هم در مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون شرکت کرده‌اند.

شاخص‌های توصیفی متغیر همدلی در دو مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون شرکت‌کنندگان در جدول (۳) گزارش شده است.

**جدول ۳. تعداد، میانگین، انحراف معیار، حداکثر اختلاف**

| | پیش‌آزمون | پس‌آزمون |
|---|---|---|
| تعداد | ۲۰ | ۲۰ |
| میانگین | ۲/۱۰ | ۲/۴۳ |
| انحراف معیار | ۰/۲۲ | ۱/۰۲ |

همان‌گونه که جدول (۳) نشان می‌دهد میانگین متغیر همدلی در مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون معادل ۲/۱۰ و ۲/۴۳ است؛ که با توجه به اینکه میانگین متغیرها بالاتر از حد متوسط است با رعایت احتیاط علمی می‌توان ادعا نمود که سطح همدلی در جامعه پژوهش موردنظر از سطح متوسط بالاتر و خوب می‌باشد.

**یافته‌های استنباطی پژوهش**

**آزمون نرمال بودن توزیع داده‌ها**

جهت اطلاع از نرمال بودن توزیع متغیر پژوهش از آزمون کلموگروف ـ اسمیرنوف استفاده شده که اگر در این آزمون سطح معناداری مربوط به آماره‌ی z کلموگروف ـ اسمیرنوف از ۰/۰۵ کوچک‌تر باشد فرض صفر (نرمال بودن داده‌ها) رد می‌شود و اگر سطح معناداری از ۰/۰۵ بزرگ‌تر باشد دلیلی برای رد فرض صفر وجود ندارد. نتایج مربوط به این آزمون در جدول (۴) ارائه شده است.

**جدول ۴. نتایج مربوط به آزمون کلموگروف ـ اسمیرنوف جهت بررسی نرمال بودن توزیع متغیر همدلی**

| متغیر همدلی | سطح معناداری | آماره z کولموگروف اسمیرنوف |
|---|---|---|
| پیش‌آزمون (گواه) | ۰/۰۴۳ | ۰/۱۷ |
| پیش‌آزمون (آزمایش) | ۰/۰۰۱ | ۰/۳۰ |
| پس‌آزمون (گواه) | ۰/۰۱۹ | ۰/۳۹ |
| پس‌آزمون (آزمایش) | ۰/۰۳۳ | ۰/۴۲ |

با توجه به اینکه سطح معناداری در جدول (۴) برای متغیر همدلی در پیش‌آزمون و پس‌آزمون کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، متغیر دارای توزیع نرمال نبوده و باید از آزمون‌های ناپارامتریک برای تحلیل فرضیه استفاده

کرد و نیز چون تفاوت بین دو گروه آزمون و گواه سنجیده می‌شود، از روش یومن‌وایتنی برای تحلیل آن استفاده می‌شود.

**آزمون یومن وایتنی**

**فرضیه پژوهش:** قصه‌گویی خلاق با رویکرد مثبت‌نگر بر مهارت‌های اخلاقی مبتنی بر همدلی پسران دبستانی تأثیرگذار است.

**جدول ۵. آزمون یومن وایتنی برای مقایسه همدلی دو گروه گواه و آزمایش پیش‌آزمون**

| جنسیت | تعداد | میانگین رتبه | آزمون یومن وایتنی | آزمون ویلکاکسون | نمره z | Sig |
|---|---|---|---|---|---|---|
| پسر (گواه) | ۱۰ | ۲۳/۰۴ | ۱۹۹/۰۰۰ | ۴۵۷/۰۰۰ | -۰/۰۲۳ | ۰/۸۷۰ |
| پسر (آزمایش) | ۱۰ | ۲۷/۹۰ | | | | |

با توجه به جدول (۵) و نمره (sig=/۸۷۰) و مقایسه آن با میزان خطای مجاز ۰/۰۵ در سطح اطمینان ۹۵ درصد بزرگتر از ۰/۰۵ می‌باشد؛ بنابراین در میانگین بین دو گروه گواه و آزمایش در پیش‌آزمون برای مؤلفه همدلی تفاوت معناداری وجود ندارد.

**جدول ۶. آزمون یومن وایتنی برای مقایسه همدلی دو گروه گواه و آزمایش پس‌آزمون**

| **جنسیت** | **تعداد** | **میانگین رتبه** | **آزمون یومن وایتنی** | **آزمون ویلکاکسون** | **نمره z** | **Sig** |
|---|---|---|---|---|---|---|
| پسر (گواه) | ۱۰ | ۲۵/۰۳ | ۷۲/۶ | ۳۰۰/۱ | -۲/۱۸ | ۰/۰۰۲ |
| پسر (آزمایش) | ۱۰ | ۴۷/۲۳ | | | | |

با توجه به جدول (۶) و نمره (sig=/۰۰۲) و مقایسه آن با میزان خطای مجاز ۰/۰۵ در سطح اطمینان ۹۵ درصد کوچک‌تر از ۰/۰۵ می‌باشد؛ بنابراین در پس‌آزمون، بین گروه آزمودنی و گواه، تفاوت، معنادار است. بدین صورت که تفاوت میانگین در گروه پیش‌آزمون (۲۵/۰۳) و پس‌آزمون (۴۷/۲۳) می‌باشد؛ این یافته‌ها نشان می‌دهد که قصه‌گویی بر همدلی گروه آزمایش تأثیر مثبت داشته است. لذا با توجه به یافته‌های این دو جدول نقش مثبت قصه‌گویی خلاق احراز می‌شود و فرضیه پژوهش مبنی بر قصه‌گویی خلاق با رویکرد مثبت‌نگر بر مهارت‌های اخلاقی مبتنی بر همدلی پسران دبستانی مورد تأیید قرار می‌گیرد.

## بحث

نتایج حاصل از این پژوهش با ایسبل و همکاران (۲۰۰۴)، داجمویک (۲۰۰۶)، متیولیتل و فروگت (۲۰۰۹)، چان‌لیو و همکاران (۲۰۱۰)، کی‌روش (۲۰۱۲)، فلسک (۲۰۱۴)، کاتالا و همکاران (۲۰۱۷)، الکاف

و البلوشی (۲۰۱۷) و اریکسون (۲۰۱۸) مبنی بر تأثیرگذاری قصه‌گویی بر احساسات مختلف کودکان (با رویکرد مثبت‌انگارانه) از جمله ارتباط با دیگران و تقویت مهارت‌های گفتاری و شنیداری همسو بوده است.

در رابطه با پژوهش‌های داخلی نیز با پژوهش‌هایی همچون گودرزی و همکاران (۱۳۹۳)، علی‌اکبری، علی‌پور و درنجفی شیرازی (۱۳۹۳)، آشتیانی، آبام و تاجداران (۱۳۹۳)، جهان‌بین (۱۳۹۴)، شیخ‌احمدی (۱۳۹۴)، شاه‌حسینی‌نیا، کلانترهرمزی و فرح‌بخش (۱۳۹۴)، امیرعضدی (۱۳۹۴)، رضاپورمیرصالح و شاهدی (۱۳۹۶)، کهریزه، رضاییان‌فرجی و زندی‌پور (۱۳۹۷)، عبادی‌نژاد، برزگری اسفدن و می‌رسیدی (۱۳۹۸)، همسو بوده است؛ به‌طور مثال گودرزی و همکاران (۱۳۹۳) اثرگذاری آموزش مهارت‌های زندگی به روش قصه‌گویی بر میزان کمرویی کودکان سنجیده‌اند؛ آنها کمرویی را به‌عنوان دلیلی برای عدم رشد مهارت‌های اخلاقی همچون همدلی عنوان کرده‌اند و با قصه‌گویی برای کودکان کمرو سعی در کاهش این مشکل و بهبود مهارت‌های اخلاقی آنان داشتند که نتایج مثبت و فرضیه‌شان مورد تأیید قرار گرفت. علی‌اکبری، علی‌پور و درنجفی‌شیرازی (۱۳۹۳) هم تأثیر قصه‌گویی بر مؤلفه‌های هوش اخلاقی را سنجیده که آن‌ها هم نتیجه را مثبت ارزیابی کرده‌اند. جهان‌بین (۱۳۹۴) اثربخشی قصه‌درمانی گروهی را بر ارتقای نظریه ذهن و همدلی کودکان پرخاشگر را در پایان‌نامه خود مورد سنجش قرار داده که اثربخشی آن‌را گزارش کرده است. در همین راستا رضاپورمیرصالح و شاهدی (۱۳۹۶) نیز در نتیجه پژوهش خود با عنوان اثربخشی آموزش هوش اخلاقی به شیوه قصه‌گویی بر بهبود حالت‌های خلقی و رفتارهای یادگیری دختر این نکته را خاطرنشان کردند که قصه‌گویی برای کودکان می‌تواند به‌عنوان یک روش آموزشی غیرمستقیم و متناسب با دنیای کودکی موجبات بهبود عملکرد و بهتر شدن رفتار شود. کهریزه، رضاییان‌فرجی و زندی‌پور (۱۳۹۷) نیز در پژوهشی هوش اخلاقی را تأثیرپذیر از متغیر مستقل قصه‌گویی دانستند و چنین نتیجه گرفتند که قصه‌ها می‌توانند ابزاری مفید در جهت افزایش آگهی کودکان باشند. عبادی‌نژاد، برزگری‌اسفدن و می‌رسیدی (۱۳۹۸) نتایج پژوهش خود دال بر قصه‌گویی به شیوه بحث گروهی بر اضطراب عمومی کودکان پیش‌دبستانی را یک روش غیردارویی و مناسب دانسته‌اند که با روحیه کودکان سازگار است. مطالعات پیشین یادشده همگی دلالت بر تأثیر مثبت قصه‌گویی بر مؤلفه مورد بررسی دارند و همسو هستند. البته وجه افتراقی که موجب تفاوت این بررسی با پژوهش‌های گذشته شده همان نگاه مثبت‌انگارانه به آزمودنی‌ها است چراکه در اکثر آن‌ها، قبل از انتخاب آزمودنی‌ها کودکان سنجیده می‌شوند که اگر نمره میانگین پایینی در مؤلفه موردنظر دارند بتوانند در پژوهش شرکت داشته باشند ولی در این بررسی چنین اقدامی صورت نپذیرفت و تمام کودکان شرکت‌کننده بدون شرط ورود میزان همدلی پایین در پژوهش حضور داشتند.

## نتیجه

به‌طور کلی می‌توان چنین نتیجه گرفت که قصه‌گویی خلاقانه بر پرورش هوش اخلاقی مبتنی بر همدلی پسران دبستانی مؤثر است و باید با تقویت درست این رفتار کودک را در مسیر درست اخلاقیات قرار داد؛ لذا اگر این روش توسط کتابخانه‌ها، کانون‌های پرورش فکری، مدارس و مرکز آموزشی و پرورشی و یا روانشناسی مورد استفاده مستمر قرار گیرد؛ می‌توان به داشتن آینده‌ای پویا، بالنده و اخلاق‌مداری امیدوار بود و تجربه کتابداران، به‌ویژه کتابداران کودک و نوجوان و آشنایی آنان با شیوه‌های علمی قصه‌گویی می‌تواند در این زمینه مثمر ثمر باشد. در واقع به‌دلیل اکتسابی بودن هوش اخلاقی و مؤلفه‌های آن می‌توان به‌راحتی این روش را در زمره تعلیمات روزمره و هیجان‌انگیز کودک قرار داد، که به احتمال بالا نقش مهمی در پیشگیری از رفتارهای نابهنجار آینده نیز خواهد بود. در ادامه می‌توان این نکته را اضافه کرد که به‌علت انجام پژوهش در فصل تابستان و تعطیلی مدارس و روش نمونه‌گیری در دسترس و همچنین آزمون کودکان یک منطقه و نیز فقط پسران برای تعمیم نتایج به گروه‌های دیگر کودکان دبستانی، دیگر مناطق و کودکان دختر باید جوانب احتیاط علمی را رعایت کرد. از دیگر محدودیت‌های پژوهش عدم امکان آموزش‌های لازم در رابطه با قصه‌های هر جلسه به خانواده‌ها بود که طبیعتاً اگر صورت می‌پذیرفت نقش تعیین‌کننده‌ای در پیشبرد اهداف آموزشی پژوهش داشت. اگر هم بتوان دیگر فعالیت‌های جنبی کتابخانه‌ای همچون نمایش خلاق انواع بازی و نقاشی و جلسات کتاب‌خوانی و غیره را برای بهبود مهارت‌ها در زمره پژوهش‌های آتی مورد آزمون قرار داد و نتایج را به اطلاع خانواده‌ها رساند؛ می‌شود، به همکاری و ارتباط بیشتر خانواده‌ها و جامعه آموزشی کتابخانه‌ای امید بیشتری داشت.

## منابع


اسماعیل‌بیگی، منیره، بهجتی اردکانی، فاطمه، رضاپورمیرصالح، یاسر، نیازی، شهریار (۱۳۹۶). اثربخشی آموزش مفاهیم اخلاق در خانواده به شیوه قصه‌گویی بر اساس قصه‌های دینی و قرآنی بر هوش اخلاقی و هوش هیجانی دختران نوجوان. *فصلنامه فرهنگی و تربیتی زنان و خانواده*، (۱۲)۴۲، ۷-۲۲. بازیابی شده در ۱۷ فروردین ۱۴۰۰ از: https://cwfs.ihu.ac.ir/article_201721.html

اصغری، فرهاد، اخوان، محمد، قاسمی‌جونبه، رضا (۱۳۹۷). تأثیر روش قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی کودکان مبتلا به نشانگان داون. *فصلنامه سلامت روان*. (۵)۳، ۱-۱۱. بازیابی شده در ۱۷ فروردین ۱۴۰۰ از: http://childmentalhealth.ir/article-1-537-fa.html

امیرعضدی، مریم، (۱۳۹۴). *تأثیر قصه‌گویی در مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش‌دبستانی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی مرودشت، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی. بازیابی شده در ۱۷ فروردین ۱۴۰۰ از

https://ganj.irandoc.ac.ir//#/search?keywords=%D8%AA%D8%A7%D8%AB%DB%8C%D8%B1%20%D9%82%D8%B5%D9%87%E2%80%8C%DA%AF%D9%88%DB%8C%DB%8C%20%D8%AF%D8%B1%20%D9%85%D9%87%D8%A7%D8%B1%D8%AA%D9%87%D8%A7%DB%8C%20%D8%A7%D8%AC%D8%AA%D9%85%D8%A7%D8%B9%DB%8C%20%DA%A9%D9%88%D8%AF%DA%A9%D8%A7%D9%86%20%D9%BE%DB%8C%D8%B4%20%D8%AF%D8%A8%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86%DB%8C&basicscope=1

بابایی‌حسن‌سرا، محدثه و قلندری، محمدمهدی (۱۳۹۷). تأثیر قصه‌گویی بر گرایش منفی نسبت به والدین و پرخاشگری کودکان. *رویش روان‌شناسی*، (۷)۳، ۵۳–۷۸. بازیابی شده در ۱۷ فروردین ۱۴۰۰ از http://frooyesh.ir/browse.php?a_code=A-10-149-19&slc_lang=fa&sid=1

بوربا، میکله (۱۳۹۰). *پرورش هوش اخلاقی در فرزندان*. ترجمه فیروزه کاووسی. تهران: رشد. بازیابی شده در ۱۷ فروردین ۱۴۰۰ از https://www.iranketab.ir/book/38211-building-moral-intelligence.

بورنر، جورج‌دبلیو (۱۳۹۵). ۱۰۱ داستان شفابخش برای کودکان و نوجوانان (کاربر استعاره در درمان). چاپ اول. مترجمان: علی‌محمد نظری، ندا اسماعیلی‌فر، معصومه نیک‌رو، فهیمه پیرصادقی و پایناز ابراهیمی. تهران: انتشارات آوای نور.

جهان‌بین، مریم (۱۳۹۴). *اثربخشی قصه‌درمانی گروهی بر نظریه ذهن و همدلی در کودکان پرخاشگر دوره ابتدایی شهر سمیرم در سال تحصیلی ۱۳۹۴*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی. بازیابی شده در ۱۷ فروردین ۱۴۰۰ از

https://ganj.irandoc.ac.ir//#/search?keywords=%D8%A7%D8%AB%D8%B1%20%D8%A8%D8%AE%D8%B4%DB%8C%20%D9%82%D8%B5%D9%87%20%D8%AF%D8%B1%D9%85%D8%A7%D9%86%DB%8C%20%DA%AF%D8%B1%D9%88%D9%87%DB%8C%20%D8%A8%D8%B1%20%D9%86%D8%B8%D8%B1%DB%8C%D9%87%20%D8%B0%D9%87%D9%86%20%D9%88%20%D9%87%D9%85%D8%AF%D9%84%DB%8C%20%D8%AF%D8%B1%20%DA%A9%D9%88%D8%AF%DA%A9%D8%A7%D9%86%20%D9%BE%D8%B1%D8%AE%D8%A7%D8%B4%DA%AF%D8%B1%D9%8E%20%D8%AF%D9%88%D8%B1%D9%87%20%DB%8C%20%D8%A7%D8%A8%D8%AA%D8%AF%D8%A7%DB%8C%DB%8C%20%D8%B4%D9%87%D8%B1%20%D8%B3%D9%85%DB%8C%D8%B1%D9%85%20%D8%AF%D8%B1%20%D8%B3%D8%A7%D9%84%20%D8%AA%D8%AD%D8%B5%DB%8C%D9%84%DB%8C%201394&basicscope=1.

چمبرز، دیویی (۱۳۸۵). *قصه‌گویی و نمایش خلاق*. ترجمه ثریا قزل‌ایاغ. چاپ هفتم. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.

خانجانی، علی، (۱۳۹۰). *هنر قصه‌گویی*. چاپ اول. تهران: کانون چاپ.

خلیلی‌مقدم، تهمینه، حسنی، حسین، رحیمی، زینب (۱۳۹۷). بررسی تأثیر هنر درمانی بر پرخاشگری نوجوانان سوادآموز مؤسسه آموزشی امیدی دوباره شهرستان لردگان. *مطالعات روان‌شناسی و علوم تربیتی* (۳)۳، ۱۱۴–۱۱۸. بازیابی شده در ۱۷ فروردین ۱۴۰۰ از

http://uctjournals.com/farsi/archive/psychology/1397/winter/12.pdf

رضاپورمیرصالح، یاسر، شاهدی، سمیه (۱۳۹۶). اثربخشی آموزش هوش اخلاقی به شیوه قصه‌گویی بر بهبود حالت‌های خلقی و رفتارهای یادگیری دانش‌آموزان دختر دوره ابتدایی. *فصلنامه روان‌شناسی کاربردی*، (۱۱)۲،۱۷۵–۱۹۴. بازیابی شده در ۱۷ فروردین ۱۴۰۰ از https://apsy.sbu.ac.ir/article_96856.html

رضایی، الهه (۱۳۹۷). اثربخشی بازی‌درمانی بر کاهش کمرویی کودکان. *پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری*، شماره ۱۹، ۵۷-۴۵. بازیابی شده در ۱۷ فروردین ۱۴۰۰ از http://ijndibs.com/article-1-200-fa.html

سلیگمن، مارتین، ای.، پی. (۱۳۹۷). *شکوفایی روان‌شناسی مثبت‌گرا: درک جدیدی از نظریه شادکامی و بهزیستی*. ترجمه امیر کامکار، سکینه هژبریان و محمود نجفی. تهران: روان.

شاه‌حسینی‌نیا، علیرضا، کلانترهرمزی، آتوسا و فرح‌بخش، کیومرث (۱۳۹۴). تأثیر آموزش همدلی از طریق قصه‌گویی بر کاهش نشانه‌های اختلال نافرمانی مقابله‌ای کودکان. *پژوهش‌های مشاوره*، (۱۴)۵۶، ۶۸-۸۸. بازیابی شده در ۱۷ فروردین ۱۴۰۰ از: http://irancounseling.ir/journal/article-1-285-fa.html

شعبانی، حسن (۱۳۸۳). *مهارت‌های آموزشی و پرورشی*. چاپ هجدهم. تهران: سمت.

شیخ‌احمدی، فهیمه (۱۳۹۴). *بررسی تأثیر قصه‌گویی مبتنی بر همدلی بر مهارت‌های اجتماعی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی. بازیابی شده در ۱۷ فروردین ۱۴۰۰ از
https://ganj.irandoc.ac.ir//#/search?keywords=%D8%A8%D8%B1%D8%B1%D8%B3%DB%8C%20%D8%AA%D8%A3%D8%AB%DB%8C%D8%B1%20%D9%82%D8%B5%D9%87%E2%80%8C%DA%AF%D9%88%DB%8C%DB%8C%20%D9%85%D8%A8%D8%AA%D9%86%DB%8C%20%D8%A8%D8%B1%20%D9%87%D9%85%D8%AF%D9%84%DB%8C%20%D8%A8%D8%B1%20%D9%85%D9%87%D8%A7%D8%B1%D8%AA%E2%80%8C%D9%87%D8%A7%DB%8C%20%D8%A7%D8%AC%D8%AA%D9%85%D8%A7%D8%B9%DB%8C&basicscope=1

طهماسبی‌آشتیانی، سمیرا، آبام، زویا، تاجداران، منصور (۱۳۹۳). تأثیر کتاب‌درمانی بر مهارت‌های اجتماعی کودکان دختر و پسر ۷-۱۲ سال عضو فعال کتابخانه کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهر تهران. *کتابداری و اطلاع‌رسانی*، (۱۷)۳، ۱۳۵-۱۵۴. بازیابی شده در ۱۷ فروردین ۱۴۰۰ از:
http://lis.aqr-libjournal.ir/article_42319.html

عبادی‌نژاد، زهرا، برزگری‌اسفدن، زهره، می‌رسیدی، سیدحسام‌الدین (۱۳۹۸). اثربخشی قصه‌گویی به شیوه بحث گروهی بر اضطراب عمومی کودکان پیش‌دبستانی. *پرستاری کودکان*. (۵)۳، ۶۹-۷۳. بازیابی شده در ۱۷ فروردین ۱۴۰۰ از: http://jpen.ir/article-1-333-fa.html

علوی‌لنگرودی، سیدکاظم، رجایی، افسانه (۱۳۹۵). تأثیر برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر خلاقیت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر پایه پنجم ابتدایی در دروس انشاء و هنر. *پژوهش و برنامه‌ریزی*. (۱۳)۲، ۱۱۸-۱۲۹. بازیابی شده در ۱۷ فروردین ۱۴۰۰ از: http://jsr-e.khuisf.ac.ir/article_534464.html

علی‌اکبری، مهناز، علی‌پور، احمد، درنجفی‌شیرازی، مهناز (۱۳۹۳). اثربخشی قصه‌گویی بر مؤلفه‌های هوش اخلاقی کودکان دختر پیش‌دبستانی در شهر اصفهان. *شناخت اجتماعی*، (۳)۲، ۳۳-۴۳. بازیابی شده در ۱۷ فروردین ۱۴۰۰ از: http://sc.journals.pnu.ac.ir/article_1359.html

قدم‌پور، عزت‌اله، کلانتر، جهانگیر، حیدریانی، لیلا (۱۳۹۷). تأثیر آموزش هوش اخلاقی به شیوه قصه‌گویی بر بخشودگی بین فردی دانش‌آموزان. *فصلنامه پژوهش در نظام‌های آموزشی*، (۱۲)۴۱، ۷۳-۸۹ بازیابی شده در ۱۷ فروردین ۱۴۰۰ از: http://www.jiera.ir/article_78689.html

کهریزه، مهناز، رضاییان فرجی، حمید، زندی‌پور، طیبه (۱۳۹۷). تأثیر قصه‌گویی بر هوش اخلاقی و مؤلفه‌های آن در دانش‌آموزان دختر کلاس اول ابتدایی. *فصلنامه سلامت روان کودک*، (۵)۲، ۷۲-۸۳. بازیابی شده در ۱۷ فروردین ۱۴۰۰ از: http://childmentalhealth.ir/article-1-307-fa.html

گنجه، پریسا، مهرابی‌زاده‌هنرمند، مهناز، داوودی، ایران، زرگر، یداله (۱۳۹۴). اثربخشی مداخلات شناختی رفتاری بر کیفیت زندگی و خودکارآمدی پسران ۱۰-۱۵ ساله دارای علائم آسم شهر اهواز. *دستاوردهای پزشکی*، شماره ۲۲، ۶۷-۸۸. بازیابی شده در ۱۷ فروردین ۱۴۰۰ از: https://psychac.scu.ac.ir/article_11182.html

Alkaaf, Fatma, Al-bulushi, Ali (2017). Tell and write the effect of storytelling strategy for developing story writing skills among grade seven learners. *Open journal of modernlinguistics* Vol. 7, 110-141. Retrieved 6 April 2021 from https://www.researchgate.net/publication/316274656_Tell_and_Write_the_Effect_of_Storytelling_Strategy_for_Developing_Story_Writing_Skills_among_Grade_Seven_Learners

Bandura, A. (1992). *Human agency in social cognitive theory*. NewYork: W.H. Freeman.

Bao, Z., Zhang, W., Lai, X., Sun, W., & Wang, Y. (2015). Parental attachment and Chinese adolescents' delinquency: The mediating role of moral disengagement. *Journal of Adolescence*, 11 (4), 37-47. Retrieved 6 April 2021 from https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2015.06.002

Borba, M. (2001). *Building moral intelligence: The seven essential virtues that teach kids to do the right thing*. USA: National Educator Award, National council of Self-esteem: Jossey-Bass.

Borba, M. (2005). *The step-by-step plan to building moral intelligence. Nurturing kid's heart & souls*. USA: National Educator Award, National council of Self-esteem: Jossey-Bass, 108-154.

Brunel, M. L, (1989). intercultural Counseling Empathy. *Santé Mentale au Québec*, 14 (1), 81-94 [In French].

Catala, A., Theune, M., Heylen, D. & Gijlers, H. (2017). Storytelling as a creative activing in the classroom. *c&c 2017 proceeding 0f the 2017 ACM sigchi conference on creativity and congnition,* 231_242. Retrieved 6 April 2021 from https://www.researchgate.net/publication/317868640_Storytelling_as_a_Creative_Activity_in_the_Classroom

Chung liu, Chen, Ping liu, Kuo, Dong chen, Gwo & Jhiune liu, Baw (2010). Childrens collaborative storytelling with linear and nonlinear approaches. *procedia-social and behavioral sciences* vol 2 (2), 4787-4792. Retrieved 6 April 2021 from https://www.researchgate.net/publication/248607063_Children's_collaborative_storytelling_with_linear_and_nonlinear_approaches

Dujmovic Mauro (2006). Storytelling as mettod of EFL teaching. *Casopis za odgojno-obrazovnu teoriju I praksu*, 1 (1). Retrieved 6 April 2021 from https://hrcak.srce.hr/file/17682

Erickson, Elizabeth (2018). *Effects of Storytelling on Emotional Development*. Retrieved 6 April 2021 from https://sophia.stkate.edu/maed/256/

Foelske, Mindy (2014). Digital storytelling: the impact on student engagement, motivation and academic learning. *Graduate Research Papers* 167. Retrieved 6 April 2021 from

https://scholarworks.uni.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1162&context=grp

Isbell, Rebecca, Sobol, Joseph, Lindauer, Liane, Lowrance, April (2004). The effects of storytelling and story reading on the oral language complexity and story comprehension of young children. *Early Childhood Education*, (32)3, 157_163. Retrieved 6 April 2021 from https://www.researchgate.net/publication/226108668_The_Effects_of_Storytelling_and_Story_Reading_on_the_Oral_Language_Complexity_and_Story_Comprehension_of_Young_Children

Kirkpatrick MK., Ford S and Costelloe B.P. (1997). Storytelling: an approach to client-centred care, *Nurse Educator*, 22 (2), 38-40. Retrieved 6 April 2021 from http://journals.lww.com/nurseeducatoronline/Fulltext/1997/03000/Storytelling__An_Approach_to_Client_Centered_Care.16.aspx

Kirsch, Claudine (2012). Using storytelling to teach vocabulary in language lessons: does it work? *The Language Learning Journal*, DOI:10.1080/09571736.2012.733404.

Matthew Little, Robert, Frogget, Lynn, (2009). Making meaning in muddy waters: Representing complexity through community based storytelling. *comunity development journal*, 44 (4). Retrieved 6 April 2021 from https://www.semanticscholar.org/paper/Making-meaning-in-muddy-waters%3A-representing-based-Little-Froggett/8aed18f121ab8798395b45f3281bcca3490469f2